

Komealupiini (*Lupinus polyphyllus*) eli lupiini on tuotu Eurooppaan alun perin Pohjois-Amerikasta 1800-luvulla. Komean kukintonsa ansiosta se on ollut suosittu koristekasvi ja sitä on levitetty puutarhakasvina uusille alueille. Lupiini pystyy sitomaan ilmakehän tyypeä maaperään juurinystryröissä elävän symbioottisen *Bradyrhizobium sp.* -bakteerin avulla, jonka takia sitä on käytetty maanparannuskasvina. Lajia on kasvatettu myös tutkimustiloilla, joilta se on päässyt leviämään ympäristöönsä. Alkuperäisellä levinneisyysalueellaan lupiini kasvaa niityillä, rannoilla ja teiden varsilla. Suomessa lupiini leviää tehokkaasti erityisesti tienpenkoilla, pihapiireissä ja pellonlaidoilla. Lupiini pystyy leviämään myös metsäisiin elinympäristöihin. Se kukkii toukoheinäkuussa ja siemenet kypsyvät vaihteittain karvaisissa paloissa. Yksi kasvi voi tuottaa satoja siemeniä. Siemenet leviävät autojen mukana, maansiirroissa ja muun ihmistöminnan välityksellä.

Paras keino lupiinin torjuntaan on riittävän usein toistuva niitto.

Tämä esite kertoo Suomeen laajalle levinneestä komealupiinista eli lupiinista ja sen torjunnasta. Lupiini on alunperin kotoisin Pohjois-Amerikasta, mistä se on tuotu puutarhakasviksi Eurooppaan. Sitä on käytetty myös rehu- ja maanparannuskasvina. Puutarhoista lupiini on karannut jättömaille, tien- ja pellonreunoille. Se leviää erityisen tehokkaasti avomailla, mutta valtaa paikoitellen myös metsäisiä elinympäristöjä. Vaarana on, että lupiini syrjäyttää kilpailussa heikommin pärjäävät keto- ja niitylajit ja samalla häviävät niistä riippuvaiset hyönteislajit. Lupiinia tuskin pystytään enää Suomesta hävittämään, mutta sen leviäminen tulisi pysäyttää.

Kasvin leviämistä hidastaa mm. säännöllinen niitto (3-4 kertaa kasvukaudessa) ja kukintojen katkaiseminen ennen siementen kypsymistä. Paras, joskin työläs, keino on lupiinin kaivaminen juurineen ylös maasta.

Esite on koottu vuosina 2010-2013 toimivan Vikuri – vieraskasvilajit kuriin –hankkeen toimesta. Hankkeessa rajoitetaan vieraskasvilajeihin kuuluvan lupiinin leviämistä sekä jaetaan tietoa lupiinista ja sen hävittämisestä. Lisäksi torjuntaan jättiputkia, jättipalsamia ja kurturuusua, jotka kaikki ovat haitallisia vieraskasvilajeja.

Tietoja lupiiniesiintymistä voi ilmoittaa:

Keski-Suomen ELY-keskus
puh. 020 636 0040 (vaihe)
Lisätietoja: Hanna Lindblom,
puh. 040 152 6874
hanna.lindblom@ely-keskus.fi

Tietoa internetissä:

www.ymparisto.fi/ksu/vikuri

Kuvat: Hanna Lindblom ja Anna Uusitalo
Taitto: Juha Paakkolanvaara
Paino: Kopijyvä, 2011

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Lupiini

harmillinen vieraslaji

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto: Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Tunnistus

Hernekasveihin kuuluva lupiini on helppo tunnistaa. Kookkaat kukinnot ovat yleensä sinivioletteja, vaaleanpunaisia tai valkoisia. Kukinta-aika on keskikesästä eteenpäin, jolloin tienvarsien ja jättömaiden tiheät lupiinikasvustot ovat näyttävimmillään. Kukinnot kuihtuvat kesäkuun jälkeen ja niiden tilalle muodostuvat vähitellen harmaantuvat, karvaiset siemenpalot. Lehdet muodostuvat säteittäisistä lehdyköistä ja korkeutta koko kasville kertyy noin 1-1,5 m. Lupiini valtaa uusia alueita pääasiallisesti siementen avulla, mutta se voi levitä myös voimakkaan juuristonsa avulla.

Avoimet tienvarret tarjoavat sopivan elinympäristön lukuisille harvinaistuneille kasvi- ja hyönteislajeille. Maatalous on viimeisen sadan vuoden aikana muuttunut merkittävä tavalla ja perinteiset maaseutuympäristöt kuten niityt, kedot ja hakamaat ovat lähes kokonaan hävinneet. Näiden elinympäristöjen katoamisen myötä ovat harvinaistuneet myös niitä tarvitsevat kasvi- ja hyönteislajit. Monet keto- ja niittykasvit ovat kuitenkin löytäneet sopivan elinympäristön säännöllisesti niitetyiltä tienvarsilta. Valitettavasti juuri siellä leviää lupiini, joka muuttaa maaperän ravinteisuuden keto- ja niittylajeille epäedulliseksi. Suurikokoisena kasvina lupiini myös varjostaa kooltaan vaatimattomampia lajeja. Lupiinien seassa pärjäävätkin vain harvat kasvit. Tienvarsilta lupiinin on todettu leviävän myös niityille ja lehtoihin, joten se muodostaa todellisen uhan luontomme monimuotoisuudelle.

Lupiinin kukat ovat yleensä sinisiä, mutta myös vaaleanpunaisia ja valkoisia tavataan.

Torjunta

Lupiini on sitkeä kasvi ja sen torjunnan tuleekin olla pitkäjänteistä ja riittävän usein toistuvaa. Juuret talvehtivat hyvin ja siemenet voivat säilyä maaperässä itämiskelpoisina jopa yli 50 vuotta. Ensisijaisesti tulee pyrkiä estämään siementen muodostuminen katkaisemalla kukintovarret ennen siementen kypsymistä. Tällä tavalla voidaan estää lupiinin leviämistä lähiympäristöön ja vähentää maaperässä säilyvien siementen määrää.

Melko uudet ja pienet kasvustot tulisi hävittää kaivamalla kasvit juurineen maasta. Tämä on työläs, mutta varsin tehokas menetelmä. Juuret kuivatetaan ennen puutarhajätteeseen laittamista. Tällä käsittelyllä varmistetaan se, että juuret eivät ala uudelleen kasvamaan. Maaperän kaivamisen seurauksena osa siemenpankin siemenistä itää, joten aluetta tulee kitkeä säännöllisesti seuraavien vuosien aikana.

Lupiini muodostaa helposti laajoja ja erittäin tiheitä kasvustoja, joiden hävittämiseksi paras keino on säännöllinen niitto. Vasta 3-4 kertaa kasvukaudessa tehty niitto alkaa heikentää kasvustoa. Niittäminen kaksi kertaa kasvukaudessa riittää estämään leviämisen, koska siemeniä ei ehdi muodostua. Niiton oikea ajankohta on viimeistään kukkimisen loppupuolella, jolloin siemeniä ei ole vielä ehtinyt muodostua. Jos niitto tehdään vasta siinä vaiheessa, kun siemenet ovat muodostuneet, tulisi kukintovarret siemenineen kerätä pois ennen niittoa ja hävittää. Niittojäte olisi hyvä kerätä pois paikalta, varsinkin jos halutaan suosia kotimaisia keto- ja niittylajeja, jotka viihtyvät köyhemmässä maaperässä.

Lupiinin lehtiä.

Tehokkaasti leviävä lupiini hävittää tienvarsilla kasvavat kotimaiset keto- ja niittylajit.

Kypsät siemenet sinkoavat lähiympäristöön palon repeytyessä auki.

Lupiinin juurinyströissä elää symbioottinen bakteeri, joka mahdollistaa typen sitomisen ilmakehästä maahan.

